

Slovenski dom

Štev. 170.

V Ljubljani, v sredo, 29. julija 1942-XX.

Leto VII

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Bollettino n. 791 Nuovi successi della divisione «Trento» sul fronte egiziano

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica:

Nella zona a sud di El Alamein in ripetuti violenti combattimenti svoltisi durante la giornata di ieri contro la divisione »Trento« e la 90.ª tedesca il nemico ha subito gravi perdite senza riportare alcun vantaggio; oltre un migliaio di prigionieri in gran parte australiani sono rimasti in nostra mano; 32 carri armati ed una trentina di automezzi blindati del nemico risultano distrutti.

Nel settore meridionale del fronte nuclei corazzati che tentavano di avvicinarsi alle nostre posizioni sono stati battuti e respinti dal preciso fuoco dell'artiglieria; in vivaci scontri tra opposti elementi esploranti quelli britannici venivano costretti a ripiegare.

L'aviazione dell'Asse ha agito sulle forze avversarie con lancio di bombe e mitragliamenti; in duelli aerei nove velivoli venivano abbattuti dai cacciatori germanici ed uno dai nostri; un bombardiere colpito dalla difesa controaerea di Tobruk è precipitato al suolo.

Gli aeroporti di Hal Far e Ta Venezia sono stati bombardati e tre aerei al suolo incendiati; due apparecchi inglesi, centrati dal tiro della caccia di scorta, cadevano in fiamme.

Dalle azioni dell'aggiornata due nostri aeroplani non hanno fatto ritorno.

Uspehi divizije »Trento« pri bojih na egiptovski fronti

Vojno poročilo št. 791 — Nad 1000 novih ujetnikov pri angleških napadih na osne postojanke

Uradno vojno poročilo št. 791 pravi:
Na predelu južno od El Alameina je sovražnik v ponovnih silovitih bojih, ki so potekali večeraj zoper divizijo »Trento«, in zoper 90. nemško divizijo, utrpel hude izgube, ne da bi dosegel kaj koristi. Nad 1000 ujetnikov, po večini Avstralcev, je ostalo v naših rokah. 32 tankov ter kakih 30 oklepnih sovražnikovih voz kaže, da je uničenih.

Na južnem delu bojišča je točni oženj topništva tolkel in zavrnil oklepne skupine, ki so se skušale približati našim postojankam. V živahnih spopadih med nasprotnimi si ogledniki so bili britanski prisiljeni umakniti se.

Osnovno letalstvo je delovalo zoper nasprotnikove sile z metanjem bomb in s strojniškim obstreljevanjem. V letalskih dvobojih so nemški lovci

sestrelili 9 letal, naši pa 1. En bombnik, ki ga je zadel protiletalska obramba pri Tobruku, je treščil na tla.

Bombardirana so bila letališča Halfar in Ta' Venezia, zažgana so bila 3 letala na tleh. Dva angleška stroja, ki so jih zadelo strelci lovcev iz spremstva, sta v plamenih padla.

Z nastopov tega dne se dve naši letali nista vrnila.

Rim, 29. julija. s. Načelnik vrhovnega glavnega stana maršal Italije Cavallero je včeraj sprejel vojaške zdravnike polkovnika Friderika Bocchettijsa, podpolkovnika prof. Uffreduzzijsa, majorja Pasianija, majorja Bogliottija, ki vodijo kirurške klinike v Turinu, Milanu in Catanii in ki so odšli na rusko bojišče, da bodo s svojimi pomočniki tam uredili prednje kirurške oddelke, s katerimi hočejo zdravstvene oblasti izpolniti kirurške naprave na tem vojnem področju. Maršalu je zdravniki predstavili ravnatelj vojaškega zdravstva general Ingravalle. Maršal Cavallero se je razgovarjal z navzočimi zdravniki ter jim izrekal pohvalo za pobudo na področju vojaškega zdravstva in pa zaradi duha, ki jih vodi pri delu za korist bojevnikov.

Mussolini-Hitler : Churchill-Roosevelt

Človeška, politična in vojaška razlika med osnima voditeljema in krmarjema demokracij

Atene, 29. julija. s. Nemški list za Grčijo »Deutsche Nachrichten« objavlja članek, ki ga je napisal dr. Herbert Schwerbel pod naslovom: »Duce, vojak in prijatelj«. Članek poveljuje lik Duceja kot državnika in kot vojaka. Potem, ko je poudaril, da ima takšne poteze v značaju samo še Hitler, nadaljuje takole:

»Za nas Nemce in naše prijatelje Italijane je postalo naravno, videti Duceja in Hitlerja v krajih, kjer se razvija politično in vojaško delovanje naših narodov. Vidimo Hitlerja v središču dogodkov, v prvih bojnih ertah, na kmetih na Poljskem, na zahodnem in na vzhodnem bojišču, in vidimo Duceja, navzočnega na vseh drugih italijanskih bojiščih, na bojišču v Afriki. Oba sta vojaka med vojaki, voditelja svojih narodov, vidimo ju tam, kjer se odločuje usoda njihovih nastopov. Kdaj

smo kaj podobnega slišali o Churchillu in Rooseveltu? Nikomur ne bi padlo v glavo, da bi pričakoval, da bo videl gospoda Churchilla v Tobruku ali gospoda Roosevelta na Filipinih.

Na naši strani imamo moža, ki sta prišla iz ljudstva in je njuna življenjska pot premočrna, moža, ki sta ljubezen in veselje svojih narodov. To je pot, ki so jo morali narediti ti narodi, da zavzamejo svoje mesto na soncu. Duce in Hitler sta vojaka, ki ne poznata kompromisov, sobojevnika, ki ju je skupna usoda naredila ne samo politična zaveznika in vojaška tovariša, pač pa tudi osebna prijatelja.

Nasprotno pa sta Churchill in Roosevelt pokliena politikanta, zastopnika ne svojih narodov, pač pa majhne klike teh svojih narodov, agitatorja, ki ne poznata obzira v svojih sedanjih odnosih, v najboljšem primeru poslovnata tovariša, ki barantata za medsebojno odstopitev oporišč in starih rušincev in snujeta za pečo v Beli hiši drugo, tretje in četrto bojišče na papirju, bojišča, ki jih nikdar ne bosta obiskala in ki bi na nje poslala umirat ljudi, katerih ne poznata.

Ko smo 20. julija zvedeli, da je bil Duce v Atenah, smo bili prav tako veseli in smo kazali prav takšna čustva kakor nai tovariši Italijani.

V teh zadnjih letih smo videli in ugotovili vedno tesnejše tovarštvo, prisrčno in neločljivo prijateljstvo, ki veže Duceja in Führerja, narodno socialistično in fašistično revolucijo ter italijanske in nemške oborožene sile.

Nemško vrhovno poveljstvo na ogledu utrd ob francoski obali

Berlin, 29. jul. s. Iz pristojnega vira je nemška uradna poročevalska agencija izvedela, da je pretekli dni nemško vrhovno poveljstvo v Franciji pregledalo vse velike obrambne naprave in razčlenjene utrdbe, ki so bile narejene ob Rokavskem prelivu in v Severni Franciji. Gre za sestav najmodernejših utrd, katere so delali okrog dve leti in je bilo pri delih zaposlenih več deset tisoč strokovnih delavcev. Kakor se je pri nadzorstvenem potovanju videlo, so te utrije postojanke, oklepne utrdbe in jarki razvrščene vzdolž severne francoske obale, enako pa tudi razne ovire in druge kovinske ter avtomatske naprave v veliki večini že dokončane in so jih že zasedle vojaške edince. Neki inženir, strokovnjak za utrjevanje, je dejal častnikom, ki so pregledovali te ponosne utrdbe, da gre za najmodernejšo in tehnično najpopolnejše reči te vrste, kar so jih sploh kdaj videli ali pa sploh kje obstoje.

V Nemčiji bo v bodoče več rojstev

München, 29. julija. s. Vodja nemške zdravstvene službe dr. Conti je odločil, da se ustanovi v vsaki pokrajini poseben urad za »podpiranje zakonov, ki so brez otrok«. Dr. Conti meni, da je spričo velikih bodočih nalog nemškega naroda potrebno povečanje rojstev. Ker pa je mnogo zakonov, ki proti svoji volji ostanejo brez zaroda ali pa ki imajo le omejeno število otrok, je treba najti način, da se z vsemi sredstvi zdravstvene vede in znanstvenih pridobitev sploh doseže zaželjeno povišanje rojstev otrok.

Ameriško poseganje v indijsko krizo

Lisbona, 29. julija. s. Priprava Združenih držav, da bi zavzele mesto in položaje britanskega imperija, ki je v zadnjih zdihljajih, dobiva vedno več jasnejših znamenj. Poročila iz Londona pravijo, da izjavljajo v tamkajšnjih indijskih krogih, da bo kmalu odšel v Indijo po nalogo predsednika Roosevelta voditelj ameriških republikancev Wendell Willkie, da bi poskušal na kraju samem najti primerno obliko za rešitev krize indijske in sicer tako, ki bi zadovoljila obe strani. Zadovoljila naj bi angleške težnje ter težnjo Indijcev po neodvisnosti, oboje pa seveda pod varstvom Združenih držav.

Kaj bodo vzhodne evropske pokrajine dale Evropi

Berlin, 29. julija. s. Zanimiv članek, ki je izšel včeraj v »National Zeitung«, razlaga, kako Vzhodna Evropa lahko postane n tudi bo postala ne samo žitnica, temveč celo tista neizmerna dežela, ki bo lahko krila vse evropske potrebe po vojni. V Vzhodni Kraiini, v Poljski guberniji in v Ukrajini so doslej ovčierejo skoro popolnoma zanemarili. Nemške oblasti so si zastavile nalogo, rešiti tudi to vprašanje. V ta namen so bile ustanovljene organizacije, med katerimi je najvažnejša »Zveza za ovčierejo«, ustanovljena v Ukrajini na pobudo nemškega komisarja dr. Kocha. Iz Nemčije je prišlo 2300 koštrunov merinske pasme, jeseni pa jih bodo v Ukrajino poslali še 15.000. Računajo, da se bo proizvodnja volne v kratkem znatno dvignila.

Nemško prodiranje čez spodnji Don in južno od njega

Sovjetski napadi pri Voronežu so ponehali — Nepretrgano nastopanje nemškega letalstva v ruskem zaledju

Hitlerjev glavni stan, 26. jul. Nemško vrhovno poveljništvo je včeraj objavilo naslednje uradno vojno poročilo:

Na vzhodu je bilo mostišče preko Dona pri Rostovu v napredujočih napadih močno razširjeno proti jugu. Vzhodno od mesta so pehotni in motorizirani oddelki v široki ertji prekorali reko Don in po zlomu sovjetskega odpora dosegli področje med rekama Manjič in Sal.

V velikem kolenu Dona se nadaljujejo boji severovzhodno od Kalača. Južno od tega mesta so nemške in zavezniške čete dosegle, odnosno prekorale ves spodnji tek Dona.

Letalstvo se je z močnimi oddelki posebno južno od Rostova odlikovalo pri zlomu sovjetskega odpora. Podnevi in ponoči je tudi včeraj napadalo in sovražnikove zveze v zaledju, prometna središča in oporišča. Uničene so bile številne železniške naprave, celi vlaki, ladje na Volgi in sestreljenih je bilo 53 sovražnikovih letal.

Pri Voronežu sovjetske čete po izredno velikih izgubah ljudi in materiala razen nekaterih krajevnih nastopov niso več napadale.

Na srednjem odseku so bile obkoljene sovjetske skupine uničene ali ujele.

Na fronti pri Volhovu so se izjalovili sovjetski napadi na mostišče po hudih bojih moža proti možu.

V Egiptu je napadel sovražnik z močnimi pehotnimi in tankovskimi oddelki nemško-italijanske postojanke pri El Alameinu. V protinapadu so bili Angličani s krvavimi izgubami vrženi nazaj in pri tem zajetih tisoč ujetnikov ter uničenih 60 sovražnikovih tankov. Bojna in strmoglavka letala so uspešno podpirala obrambne boje. V letalskih bitkah je bilo sestreljenih 9 angleških letal brez lastnih izgub.

Na Malti so bojna letala znova bombardirala sovražnikova letalska oporišča.

V boju proti Angliji je nemško letalstvo večeraj napadlo številne industrije in prometne cilje v južni in srednji Angliji, v pretekli noči pa z močnimi silami angleško industrijsko središče Birmingham ter vojno važne naprave v več drugih mestih Midlanda in vzhodne Anglije. Po dobrih zadetkih so nastala velika razdejavanja ter so bili opaženi obširni požari.

Pri vojaško brezuspešnih nadlegovalnih poletih posameznih angleških bombnikov na naselbine po severozahodnem nemškem ozemlju so bila tri angleška letala sestreljena.

Stockholm, 29. julija. s. Sovjeti so se končno odločili, da naznanijo izpraznitev Rostova in Novo Čerkaska, kakor pravi njihovo včerajšnje uradno vojno poročilo.

Vloga angleškega ministra Crippsa pri državnem udaru v bivši Jugoslaviji

Berlin, 29. julija. s. V nemških političnih krogih se živo zanimajo za knjigo, ki je pod naslovom »Stafford Cripps, prerški upornik«, izšla v New Yorku in ki jo je napisal Erick Esterick, nekdanji dopisnik raznih ameriških listov v Moskvi. Pisec knjige je dobro poučen o vsem, in kako tudi ne, saj je lahko uporabljal gradivo iz prve roke. Dal mu ga je na razpolago bivši Crippsov osebni tajnik Wilson. Pisec nepristransko prikazuje dogodke, ne da bi jim dodajal kaj svojega in zaradi tega so nekatere strani v njegovi knjigi znatno pomembne. Knjiga med drugim potrjuje in dokazuje vse, kar so ljudje že vedeli ali pa lahko domnevali o spletkah ministra Crippsa tedaj, ko je bil še angleški poslanik v Moskvi.

Posebno zanimivo je poglavje, ki poroča o skrivnem sestanku v vili angleškega poslanika pri Moskvi. Sestanek je bil proti koncu marca 1941. Navzoča sta bila namestnik sovjetskega zunanjega ministra Višinski in jugoslovanski poslanik v Moskvi Gavrilovič, ki je dan poprej dopotoval iz Beograda.

Pri sestanku je jugoslovanski diplomatski zastopnik poročal, da bo Cvetkovičeva vlada zdaj pristopila k trojni zvezi, da pa je skupina »domoljubov« — ki jih vodi general Simović — pripravljena in odločena izvesti udar ter ostvariti svoj cilj. Ta cilj je poseg Jugoslavije v vojno na strani Anglije. Anglija je že obljubila svojo pomoč, a kaj bo storila Rusija.

Višinski je obljubil, da je tudi Sovjetska Zveza pripravljena podpreti Jugoslavijo, brž ko bi generalu Simoviću uspelo polastiti se oblasti. Rusija bo tedaj takoj podpisala pogodbo z novo jugoslovansko vlado. Dne 26. marca bo na seji v Kremlju namestnik zunanjega ministra predložil Stalinu in zunanjemu ministru Molotovu načrt za to pogodbo, tako da bo jugoslovanski poslanik že 27. marca lahko imel točno in končna zagotovila.

Čas je pritiskal. 24. marca se je jugoslovanski poslanik vrnil k angleškemu poslaniku Crippsu ter mu sporočil, da je Cvetkovič odpotoval na Dunaj, kjer bodo podpisali pristop Jugoslavije k trojni zvezi. »Domoljubi« so pripravljani na nastop, zato je potrebno, da pridejo čimprej zagotovila glede nameravane pogodbe.

Prisrčno sodelovanje med nemškimi oblastmi in prebivalstvom na sosednem vzhodu

Berlin, 29. julija. s. Nemški komisar v Rigi dr. Losche je zastopnikom tiska povedal, da postajajo odnosi med nemškimi oblastmi ter med prebivalstvom na vzhodnem sosednem ozemlju vedno prisrčnejši. Moči je torej govoriti o pozitivnem in tvornem sodelovanju, ki je sposobno vedno večjega razvoja. To sodelovanje poteka v ozračju, polnem medsebojnega zaupanja.

Obiskovalci botaničnega vrta

Na botanični vrt prihajajo ljudje iz ljubezni, potrebe in koristi

Ljubljana, 27. julija.

Takole ob vročih, soparnih pasjih dneh, ko hiti vse kar le more iz mesta v najbližjo okolico, da se vsaj malo navzgor svezega zraka brez prahu in sopen, se prične tudi botanični vrt polniti. — Resni obrabi strogih profesorjev s knjigami pod pazduho in z manjšimi škaticami z ročnim drobnogledom, povečevalnim steklom in pineceto, prihajajo od cvetice do cvetice in kimajo z učenimi glavami, kot bi imeli vso botaniko v malem prstu. Po skrivnih senčnih stezicah in po klopeh pa posejajo mladi ljudje in — kdo bi jim zamislil — odkrivajo svoje srce drug drugemu. Saj tu so varni pred starši in pred stikajočim nosom. No profesorji — saj med mladimi je največ učence mladih — so slepi za vse drugo, le svojim znanam, rožicam, posvečajo vso pažnjo.

Seveda se tudi dogodi, da kak zaljubljen parček le prepozno odkrije bližajčo se plešo gospoda profesorja, pa saj se ona ali on (kateraga pač pozna dotični profesor) hitro zave in prične razkladati drugemu, koliko prašnikov ima ta ali oni evet in kakšna je brazda peštica. In že večkrat se je zgodilo, da je posegel vmes še profesor osebno, pohvalil vnuemo učenca in kar na mestu vpisal najboljšo oceno v svoj ročni katalog. Pri predstavljanju pa je bil spremljevalec ali spremljevalka v kar najtesnejšem sorodstvu...

Tako, sedaj poznamo dve vrsti obiskovalcev, ki hodijo zaradi ljubezni, pa čeprav še tako različne v botanični vrt. Precej pa je tudi drugih obiskovalcev, ki zahajajo sem zaradi potrebe. To so predvsem dijaki, ne — oprostite — gospodje in gospodične maturantije, ki se šetajo po stezicah in se gulijo in gulijo. Saj je kar grozno hoditi za njimi in poslušati vedno eno in isto: »Kje za vrata je bil rojen ta pesnik? Še slovnico moram malo pogledati. Mejdruž sedaj pa še matematiko! Med takimi in podobnimi samogovori pa se ubogi maturantek zastrmi v kako drevo ali grm in vzdihne »Bog ve, ako srečno končam, ali bo potem bolj prijazna z menoj?« Neopozno se namuznejo nevidni prisluškovalec in se potihoma oddaljijo. Kdo bi mogel motiti potrto srce ravno sedaj, ko je natura pred vrati?

Iz potrebe pa hodi na vrt tudi znan slovenski pisatelj, ki zamišljeno hiti, ne, boljše teče po belih stezicah in s palico odbija drobne glavice regratu ob potih. Cvetice ga očividno ne zanimajo, saj ko obrede vse stezice in teh je mnogo, stopi na glavno pot, jo prekorači in z bogom vrta. Mogoče mu je sprehod po vrtu potreben zato, da lahko zasnuje nove načrte za bodoče delo. Kdo ve?...

Večkrat prihajajo v botanični vrt tudi gospodje višji uradniki z milostljivo in hčerko ter modrujejo in razkazujejo različne rastline, kot bi poznali do podrobnosti življenje vsake cvetice. Seveda imajo ti častiljivi gospodje vsak tobak za kakšno solato, vsako vzpenjaljo pa za »osebnice turških fižolov. Pa saj jim ni zamisliti, med zaprašenimi akti so pozabili še tisti del botanike, ki so jim ga vtepli v žol v glavo.

Silovita ploha nad Ljubljano

Ljubljana, 29. julija.

Celi dan je bilo silno soparno. Že zjutraj je toplomer kazal nad 17 stopinj Celzija. Sopara je pritisakala. Popoldne so se zgoščevali črni oblaki nad mestom in okolico, prihajajoč od zapadne strani, tam od polhovgrajске strani, kjer je po mnenju starih očancev pravo gnezdo vseh hudih neviht in nalivov, kjer so navadno bile najhujše vremenske katastrofe, ko se nad temi kraji prav rad »utruga oblak«.

Nekaj minut pred 16 se je nebo popolnoma potemnilo. In kmalu nato se je vtila silovita ploha nad mestom in okolico. Ta ploha ni zajela vseh krajev ljubljanske okolice, marveč samo določen pas ozemlja od polhovgrajskih hribov tja proti Ljubljani in naprej proti vzhodu. Med ploho je nastal silen piš, močan severovzhodnik je drvel proti zapadu, majal je drevice, ki se je pred njim globoko klanjalo, šibilo, polomil je tudi nekaj vej in slabih debel. Po mestu je nastal pravecni vrtiljec. Ceste in ulice so bile mahoma vse poplavljenе. Kanali niso mogli vse vode sprejemati in odvajati naprej. Iz glavnih kanalov, ki vodijo v Ljubljano, pa so se valile sila umazane vode.

Nenavadno močan naliv je trajal dobrih 5 minut. Nato se je, kakor bi trenil in zamahnil z roko, vse preobrnilo. Hipoma se je zjasnilo in posijalo je sonce. Ceste so bile vse lepo počiščene, kakor da bi bila kaka posebna svečanost. Po nalivu je Ljubljana aurasa za dobrih 30 cm, kar predstavlja ogromno množino vode, ki se je izpod neba zlila v tako kratkem času na zemljo.

Lahko bi bila večer huda katastrofa, ko bi začela med nalivom padati toča, ker bila je velika nevarnost, da se res začne vsipati ledeno zrno na polja in vrtove.

Tako, sedaj smo pregledali in do kosti pretipali že kar dve skupini obiskovalcev. Pa veriga še ni popolna. Manjka še zadnji člen in to so obiskovalci iz koristi. Gotovo se boste začudili, kako koristi nudi vrt nam navadnim zemljanom? No, le poslušajte. Zgodaj zjutraj, ko odpro vrata v ta raj rož, ali pa proti večeru pridejo sem in tja na vrt stare ženske, ki se jim že na obrazu bere skrb in nekakšen strah, kako bodo opravile. Ko najdemo na vrtu primernega moža, in to je navadno vrtnar Juvan, mu razklada svoje bolečine takole: »Ja, gospod, veste lakole in lakole rožo bi rada, veste, je strašno dobra za vodenico. Tista ženska mi je rekla, da me bo gotovo počajfala. Ja, saj vem, da je dosti ne morete dati, pa saj je ne rabim veliko, le za par čajev.« No in če je mogoče, vzame g. Juvan nož in nareže zaželjene rožice »za par čajev.« »Ja, koliko sem pa dolžna? Ja, če ni nič, pa tisočkrat boglonaj! In ženica gre vesela s svojim dragocenim šopkom iz vrta.

Iz koristi pa prihajajo na vrt tudi otroci. Ti imajo strogo odmerjen čas. Pridejo namreč le spomladi, ko odprozvončki svoje cvetove in v jeseni, dokler ne porabujajo zadnjih plodov medvedovih brus, Adamovih jabolk in plodov lesnik itd. Teh zadnjih je iz razumljivih razlogov vodstvo vrta najmanj veselo, ne toliko zaradi pobranih sadežev, marveč zaradi škode, ki jo naredijo po gredicah.

V kratkem smo obrali vse, ki zahajajo v naš botanični vrt in upam, da mi obiskovalci teh vrstic ne bodo zamerili. Saj sem bil sam tudi med njimi, ko smo kot otroci hodili le iz koristi na vrt in nas je g. Juvan večkrat temeljito za ušesa, nazadnje pa je le dovolil, da smo nabrali puste in grenke, a nam nad vse sladke medvedove hruške.

S Hrvaškega

Najvišje hrvaško vojaško odlikovanje za vojaške zasluge je izročil Poglavinček dne nemške generalmajorju Friedrichu Stahlu v znak priznanja za izredno uspešno in zmagovito akcijo, ki jo je le-ta vodil proti upornikom v Kozari planini.

21. t. m. je sprejel Poglavinček v posebni avdienci japonskega vojaškega poslanika v Budimpešti Wataro Joshinaka s katerim se je delj časa priročno razgovarjal.

Veliko razstavo slik nemških in hrvaških vojni slikarjev je odprl sam častni pokrovitelj, hrvaški maršal in vojskovodja Slavko Kvaternik. Ob priliki otvoritve razstave je imel priložnosti nagovor tudi nemški general Glaise von Horstenau.

14. t. m. je začela delovati sarajevska radijska postaja. V kratkem bo postaja tako okrepjena, da jo bo mogoče slišati po celi hrvaški državi, pa tudi izven njenih meja. Postaja bo imela nalogo, da bodo poslušalci čim bolj spoznali narodne pisatelje in pesnike, veliko pa bo dajala postaja zdravniških ur, dalje gospodinjskih in kmečkih predavanj.

Tudi radijska postaja je že začela delovati. Slišati jo je mogoče na valu 211,3 m. Najbolje jo je slišati na državnem ozemlju.

V Brčko so prišli te dni strokovnjaki, ki bodo začeli trasirati železniško progo Brčko—Tuzla. Novozgrajena proga bo velikega pomena za izvoz sadja, posebno sliv iz teh krajev na domači in inozemski trg.

Celo borbo je začel osješki zdravstveni dom proti komarjem, ki jih je posebno v okolici mesta ogromne množine. Člani delovne službe so bili na kratko poučeni o škodljivosti komarjev in zdaj so jih začeli energično zatirati.

Zagrebske vseučilišne slušateljice bodo mesec dni preživele tudi v mestnih tovarnah, kjer bodo delale skupaj z ostalimi delavkami. Pet dni bodo delale skupaj, da se spoznajo z delom, ostalih 25 dni pa bodo delale same, dočim bodo tovarniške delavke imele razen rednega dopusta še teh 25 dni prosto. Ta dopust pa bo plačan.

Hrvaško ministristvo za kmečko gospodarstvo bo v kratkem uredilo poseben zavod, kjer bodo izkoristili in koristno predelali poginulo živino in klavniške odpadke, kar je šlo dozdaj vse skupaj v nič.

V Jankomiru blizu Zagreba bodo ustanovili veliko kokošjo farmo, katere naloga bo skrbeti za dobro perjadno plemo. V ta namen je te dni odpravila posebna komisija v Bolgarijo, da si bo ogledala kako je tam urejeno glede kokošjih farm. Komisija bo na licu mesta dobodra proučila to vprašanje. Za zagrebško razplodno postajo je dalo na razpolago ministristvo že potrebno zemljišče.

Hrvaški poslanik v Bukarešti je ob priliki avdience pri ministristvem predsedniku daroval za romunske vojaške 10.000 hrvaških cigaret, kar naj bo znak posebne skrbi Hrvatov za bratsko zavezniško vojsko. Bukareštanski tisk je ob tej priliki ponovno naglasil prišrčni odnos med Romunijo in Hrvaško.

Športni drobž

Preteklo nedeljo sta se v Rimu pomerila med vrvmi znana boksarja Sved Tandberg in pa Gorizian Musina. Pri prvem srečanju v Stockholmu je odločil Sved zmago sebi v prid, pri nedeljskem srečanju pa je zmagal po točkah Musina. Nekajkrat je že kazalo, da bo Gorizian položil Sveda s k. o., vendar mu to ni uspelo. Gorizian je pokazal lepe tehnične zmožnosti in je zmago povsem zaslužil.

15. in 16. avgusta se bosta srečali mednarodni telovadni vrsti Slovaške in Nemčije. Nemci so za to srečanje že postavili tele može: Bantz, Gauch, Kretschmer, Schmidt, Stadel, Krötsch in Müller. Kakor je pričakovati, bodo Nemci spravili zmago v svoj žep, saj so nemški telovadci znani, da so prav dobri.

Turški ministristki predsednik Saradzoglu je velik prijatelj nogometne igre. On je tudi častni predsednik ankarskega kluba Ferner Bagçe in porabi vsak prosti čas, da pride gledat kakšno tekmo.

Zdaj smo pred zaključkom hrvaškega nogometnega tekmovalca. Štirje klubi se bodo še med seboj pomerili za naslov državnega prvaka. So to Gradjanski in Konkordija iz Zagreba, Hajduk iz Osijeka in pa SASK iz Sarajeva. Ti so si priborili pravico, da se potegujejo za častni naslov.

Mariborski Rapid, ki se je v dosedanjih srečanjih z različni moštvi kar dobro držal, je zadnji nedeljo gostoval v Celovcu, kjer se je pomeril s koroskim nogometnim prvacom LSV Klagenfurtom. Pri nedeljski igri pa so Mariborčani čisto odpovedali in so dobili v lastno mrežo ducat zgoditkov, dočim niso sami zabili niti enega gola. Prvi polčas se je končal s 3:0 za domačine.

Letošnje leto se je velika večina odličnih finskih lahkotletov odločila, da bodo dali svoje veliko znanje na razpolago mlajšim moštem. Med njimi je tudi znani olimpijski zmagovalec iz leta 1932 v metu kopja, Matti Järvinen. Järvinen ne bo počeval kot športni učitelj le mlajše v metu kopja, pač pa tudi v sprintih in skokih, kjer je tudi doma.

Sved Bergmann je star že celih 92 let, pa se števno vedno aktivno udeležuje v plavalnem športu. Njegova specialiteta je plavanje na 200 m. Bergmann pravi, da ga plavanje ne utruja, ampak osvežuje. Menda pa 92 letni plavalec ne postavlja kakšnih novih rekordov.

Bivša švicarska teniška prvakinja Lolette Payot bo spet nastopila na belih teniških igriščih. Od 17. do 25. avgusta jo bo mogoče videti na lausannskem teniškem turnirju, kjer bosta nastopila tudi nekaj zelo slavna in čislana teniška igralca Henri Cochet in Jean Borotra.

23. avgusta se bosta na zelenem polju pomerili slovaška in romunska nogometna reprezentanca. Tekma bo v Breslavi. Do te tekme bi moralo že večkrat priti, pa so jo vedno odpovedali.

Teden dni prej pa se bo romunsko moštvo pomerilo z Nemci.

23. avgusta se bodo pomerili na tekališčih med seboj tudi slovaški in romunski lahki atleti.

Italijanski in romunski amaterski dirkači se bodo letošnje leto še enkrat pomerili med seboj. Datum so odločili, naj bo 13. september v Budimpešti.

S štajerskega

Vaške knjige za zapisovanje vaške kronike bodo začeli voditi tudi na Spodnjem štajerskem. Vaška kronika naj bi učila poznejša pokolenja, kakšno je bilo življenje v trdi dobi in prikazala pravo sliko kmečkega življenja.

V Mariboru so pred dnevi začeli deliti ribe. Potrošniki prihajajo po abecednem redu. RIBE delijo v Abtovi ribnici, kamor prinesejo zainteresirani tudi ovojni papir.

V mariborski okolici je umrl 61 letni Karel Kuzmak. Zadel ga je kap; v mestu pa je preminula 73 letna Ana Breznik.

V Celju so se poročili: Jože Grei in Marija Cizej, Štefan Graber in Marija Repin, Vladislav Furlan in Vida Vinter, Konrad Kavšek in Amalija Lapornik. — Umrl pa so: 73 letni Jakob Knez, Franc Malej, oboja iz Celja, Anton Lipuž iz Planine nad Sevnico, Angela Brodnik iz št. Ruperta nad Laškem, Martin Sevšek iz Sv. Magdalene pri Pragerskem, Vinko Biđič iz Šmartnega ob Paki, Jože Škorjanc iz Terčič pri Rimskih Toplicah, Vladko Zavolovek iz Kroppe pri Gornjem Gradu, Rozalija Župnek iz Zvodnega pri Laškem in Anton Jagodič iz Dola pri Hrastniku.

Tudi v Braslovcah so odprli otroški vrtec. Za obisk se je prijavilo nad 100 otrok.

V mariborsko bolnišnico so pripeljali 30 letnega Franca Krošlja, ki je treščil s koslom v neki voz in dobil pri padcu nevarne poškodbe po vsem telesu.

Novice iz Države

Pregled miličniških skupin, ki odhajajo na bojišča. V nedeljo je načelnik glavnega stana milice general Galbiati pregledal oddelke Črnih sraic v nekem mestu Severne Italije. Vsi ti oddelki so namenjeni za nastope v operacijskih področjih. General Galbiati je imel na miličnike daljši nagovor, v katerem jih je pohvalil zaradi borbenega duha, ki so ga doslej povsod pokazali. Izročil je tudi več odlikovanj. Za zaključek je bila parada vseh oddelkov.

Obisk Carla Delcroixa v Goriziji. Pred dnevi je prišel na obisk v Gorizijo predsednik italijanske zveze bojevnikov in invalidov, Carl Delcroix, v spremstvu odlikovane z zlato kolajno Guina Zlatoperja. V Goriziji so Delcroixa, slovesno sprejeli. Pozdravit so ga prišli predstavniki vseh oblasti. Gost si je potem ogledal mesto, njegove zanimivosti in obiskal Monte Santo. Potem je predsedoval zborovanju vojnih invalidov in ranjencev iz pokrajine.

Velike zbirke za vojake na bojiščih. Te dni bodo začeli v vseh večjih krajih kraljevine z javnimi zbirkami darov za vojake na bojiščih izven domovine. Prvenstveno bodo na širokih temeljih delovali odbori v mestih. V Milanu se je sestavil poseben zbiralni odbor, v katerem so prefekt, zvezni tajnik, predstavniki vseh najrazličnejših organizacij in društev. Odbor je izdal na meščane proglas, v katerem je izrazil upanje, da bo vse mesto prispevalo toliko, da bodo vojakom v Rusiji lahko poslali en cel vlak daril.

Autobus zdrknil v reko. Blizu Brescije se je dogodila težka nesreča. Proti mestu je vozil autobus, poln ljudi. Ko je vozil po cesti tik ob reki Melli, se je izza ovinka nenadoma pojavil težak tovorni avtomobil. Šofer avtomobila je zaradi srečanja zavil močno na desno, toda zadnja kolesa vozila so že spoznala čez rob ceste, naker je avtomobus zdrsel po bregu navzdol v reko. Avtomobus se je med padcem prekropil in je večina potnikov skozi odprta okna zletela v mrtev. Mrtev je obelžen en potnik, ki ga je stisnilo, trije so bili težje ranjeni, okrog 40 pa lažje.

Obsojenc na dosmrtno ječo aretiran v vlahu. V vlahu, ki je vozil od Bologne proti Rimu, je neki miličnik, član železniške milice, opazil nekega potnika, ki je stalno zakrival svoj obraz za časopis. Miličnik je začel neznanca opazovati in ko se mu je končno le ponudila prilika, da ga je videl v obraz, je spoznal, da ima pred seboj trgovca Rondinijina, katerega je sodišče za zaščito države obsodilo na dosmrtno ječo zaradi tega, ker je skrnil 500 stovov jedilnega olja. Trgovec jo je ob odkritju zaloge pravčasno popihal in se skrival po deželi. Sodišče ga je za pregrešek obsodilo v odsotnosti. Ko je vlak prispel v Rim, ga je miličnik povabil s seboj. Na policiji so potrdili, da se miličnik v sumu ni zmotil.

Sreča lastnika zakladnih bonov. Izredno srečo z zakladnimi boni je imel neki podjetnik v Torinu. Ko so bili prvi zakladni boni dani v podpis, jih je kupil večjo količino. Ko je bilo kmalu nato redno zrebanje bonov, je njegov bon prejel nagrado pol milijona lir. Podjetnik pa denarja ni dvignil, pač pa je za isto vsoto nakupil zakladne bone nove izdaje. In glej jo srečo! Ko je bilo pred nekaj dnevi redno mesečno zrebanje, je mož zadel kar štiri nagrade. Eno za milijon, drugo za petdeset tisoč, dve pa po 10 tisoč. Vsega skupaj je mož dobil pred tednom dni 1 milijon in sedemdesettisoč lir.

Zasočen prekopčevalec v dragulji. Neapeljska policija je dolgo zasledovala nekega Renata Montagna, ki je neki gospej izmaknil dragulje za več kot 50.000 lir. Ko so ga končno dobili v pest, so odkrili še drugega huijskega grešnika. Bil je to neki bivši draguljar, ki se je pečal s prekopčevanjem draguljev, večinoma pa je od tatov in sumljivih ljudi za male denarje odkupoval nakradeno blago. Pri tem človeku so zaplenili za več kakor pol milijona lir raznih draguljev.

Dragocen plen finančne straže ob švicarski meji. Ob italijanski strani Luganskega jezera je finančna straža zapazila nekega čolnarja, ki se je ob snidenju s patrolo nekam sumljivo vedel. To je dalo povod za preiskavo in v njegovem čolnu so dobili dva kilograma čistega zlata. Čolnar ni vedel razložiti, odkod ima takšno bogastvo. Začela se je preiskava, ki je razkrinkala vso številno tihotapsko mrežo. Čolnar se je znal spretno s svojim čolnom izmuzniti skozi finančno kontrolo in uvažal iz Švice v Italijo po jezeru večje količine zlata. V afero so bili zapleteni tudi trije Švicarji, ki so imeli hiše v raznih italijanskih mestih. Po končanih preiskavah se je nabralo še šest kilogramov zaplenjenega zlata. Tihotapci so zlato za visoke cene razpečavali med znanci. V ta namen so imeli več razpečevalcev.

Tone Rakovečan:

Otroška vojska

»Vse tri bomo skuhali, bomo že videli,« je odločil Dore.

Rudi, ki se je bal, da bi bilo premalo, je bolj potihno omenil, da so ocvrti klopotci dobri.

»Kaj čenčate!« se je Fronc zopet pokazal poveljnika. »Andrej, ti pojdeš po ponev, ti, Janez, po jabolka, Rudi in Polde po drvale.«

Nama s Pepetom je tako prizanesel. Še Tinetu je dejal, naj uredi peč, ker zna on to reč najbolje. Nekateri so se sami pridružili tem delom, tako da smo na koncu ostali samo štirje pred skladiščem. Sonce je že pregnalo oblake, nebo je bilo do vsega obzorja oprano. Po soncu je sodil Dore, da mora biti okrog pete ure popoldne. Tine je prinesel izza šupe nekaj razbitih zidakov, mi smo poiskali za Najdenovo mejo skrito pločevino.

Začeli smo z delom z velikim veseljem in pričakovanjem. Kakor pravi zidar je Tine zmesal ilovico in peska, da je zidake postavil in jih s tem zvezal. Tako je napravil kake dve pedi visoko kocko, ki je bila spredaj in zgoraj odprta. Gledali smo ga ter ga občudovali. Saj ni čudno! Bil je zidarjev sin, zelo priročen. Za šolo se ni posebno zanimal; kadar pa smo bili na vrtu, je vse videl in vse znal.

Medtem so drugi že tudi navlekli drv, le mokra so bila. Skočil sem pod tramovje, kjer se je zmerom našlo kaj suhega iverja.

Čez kake četrte ure sta stali tam, kjer so še večerj kuhali v velikih kolih vojaki, dve pečici, v katerih je gorelo. Na eno smo položili pločevino, da se je sušila.

Andrej je prinesel ponev in perišče soli. Tudi vode je zajel doma. On je to najlaže napravil: mati je bila postrežnica, malokdaj doma. Za ključ, ki ga je puščala na notranjem oknu, da je Andrej lahko zakuril, ko je prišel iz šole, je vsa vas vedela, vendar se ni nikoli zgodilo, da bi

kdo stikal po bajti. Še celó odprta vrata so bila dostikrat, kadar se je Andrej skrivaj splazil pohajati.

Razen Janeza in Viktorja, ki sta šla po jabolka, smo bili že vsi okrog ognja. Večina si je prinesla kamne iz skladišča in so posedli nanje. Midva s Pepetom sva si dala opravka z ognjem; drva so bila vlažna, in kadar sva pihala, se nama je zakadilo naravnost v oči. Nič prijeten posel, ko so drugi sedeli. Ali če sem pomislil na Janeza, mi je bilo lažje. Stara, rjava pločevina se je toliko segrela, da se je vsa posušila. Iz ponve smo vrgli čez pločevino še enkrat pljusek vode. Tako je bila čista in pripravljena za jabolka. Gledali smo vso to pripravo in menda vsi mislili na Janeza, da bi že prišel. Nad nami je bila živa meja iz leskovja, malo vstran zapuščeno skladišče, potem kos gmajne proti cesti in šele nato prve hiše spodaj v vasi. Najbližji vrtovi so bili šolski, Zagarjev in Mežnarjev.

»Le kam je šel?« je vprašal Fronc. »Saj za klobuk jih hitro nabere.«

Ker je bila ponev postavljena med zidake prav nad ognj, je začela voda kmalu vreti. Pepe, ki ni dal več jaje iz rok, je stal ob ponvi. Na to smo vsi čakali: ko bo Pepe potopil jajca v krop in ko jih bomo lupili in jedli.

»Kaj pa čakaš?« ga je opomnil Tine, ki je vstal in pogledal v ponev. »Daj, bom jaz!«

Še nekateri so vstali.

»Bom že sam!« Pepe je užaljeno odmaknil jajca za hrbet. »Počakaj, da zares zavre!«

»Saj že kipile.«

»No, zdaj pa bom.« Najbrž je to Pepe prvič delal, zato se je tako pripravljaval. Videlo se je to, ker je položil jajca previdno v krop.

»Ah!« so se nekateri oddahnili.

»Štetj moramo!« je menil Fronc. »Vsak naj počasi šteje do sto. Če ne, ne bomo vedeli, kdaj bo kuhano.«

Še nikoli ga nismo tako radi ubogali. Posodli smo spet in Fronc je začel prvi.

Komaj pa je primrml do dvajset, se je razlegnilo nad nami kričanje, potem je že planil skozi grmovje Mogan z velikim latnikom v roki. »Golazen potepuška!«

Kakor z vmeti nas je vrglo vse hkrati pokonci. Andrej je v hipu zagrabil za ponev in vrgel jajca proč. Razbežali smo se na vse strani brez cilja, samo da uvidemo Moganovi palici. Slišali smo za seboj žolčno bevskanje, zato smo se ustavili šele, ko smo bili že prav zgoraj pri kovačevi ogradi.

V to smer smo bežali trije: Pepe, Andrej s ponvijo v roki in jaz. Ker je bil od tam najlepši razgled, smo takoj spoznali Mogana, kako stoji tam spodaj ob naši kuhinji in kakor brska z latnikom.

Andrej je zavrtel ponev, kakor bi jo pogledal, ali je še cela, pa zasopljeno pokimal: »Janeza je najbrž ujel!«

»Lej gale!« je Pepe pokazal na leševje. Počakali smo, da je pribegal k nam. En hlačni žep je imel še poln jabolok, druga hlačnica pa mu je visela pretrgana od žepa do kolena, da jo je moral tihčati z roko skupaj. Od upehanosti in strahu mu je šlo na jok. Pokazal je desnico, ki je bila čez prste krvava. Kar spogledala sva se s Pepetom, tako se nama je zasmilil.

Pepe je ugibal: »Klatil si jih, kajde, pa te je!«

Janez je obrisal roko ob hlačnico. »On!« Pobjiral sem samó. Za šupo je sedel, zato ga nisem videl. Ko sem skočil čez plot in se zataknil, me pa je Mrha!« Pogledal je spet roko in hlačnico. Sam sebi se je zasmilil, nato pa jokavo zavil: »Zdaj imamo vojsko. Kaj bodo rekli oče?«

»Minea naj ti zašije hlače, roko pa skrije!« sem ga skušal potolažiti. Pri sebi pa sem mislil na teto, kaj bi bilo, ako bi se jaz takle vrnil domov.

Pa se je tudi v menj v hipu zaokrenilo. Vroče mi je postalo in v senčih mi je udarilo.

»Cevlje sem pozabil!« sem zakričal ter se zagnal med grmovjem proti skladišču.

4.

Spominjal sem se natančno, da sem čevlje postavil k steburu, ko sem jih sezul. Tam jih ni bilo več. Nisem mogel verjeti, zato sem pretaknil vse skladišče. Z ihto, da sem se pol jokal pol jezil, sem še enkrat oblezel vse stebrovje. Seveda zastonj: čevljev ni bilo. Iskal sem tudi okrog skladišča in ob pečicah. Premislil sem spet ter dognal, da sem se res v skladišču sezul. »Da jih ni vrag obedel,« sem tihó ponavljal, kot sem včasih slišal natakario doma. Potem sem spet prošil Boga, da bi se spet prikazale. Čutil sem se tako nesrečnega, da sem blagrovat Janeza; kajti on ima čevlje, četudi je raztrgan. Brez čevljev ne smem domov, sem sklenil. K Froncu pojdem! Pa, kaj more Fronc, sem se spet premislil. Skozi skladišče ni bežal. Tedaj se mi je posvetilo. Osumil sem Morgana. Zagledal sem se tja doli na vrt. Ko bi bil tam, bi mu od daleč zaklical in ga prošil, naj mi jih vrne. Tako moram k njemu v hišo. In ako jih nima on? Kaj bo z menoj napravil? Ne, sam ne smem k Morganu! Končno sem se odločil, da pojdem skrivaj domov ter poprosim Francko, naj gre ona. Samo tako, da teta ne zve!

Po cesti skozi vas se nisem prav upal, zato sem se spet vrnil po isti poti čez gmajno. Potem sem se približal kegljišču, odkoder sem videl vse naše dvorišče in celó v kuhinjo, ako so bila vrata odprta. Hlapec se je s konjena že vrnil domov. Videl sem ga, ko je po lestvi spuščal s sklednja koš sena. Polkidal bi ga, toda hlapec je bil včasih čuden človek. Izza vrta je pristopical Sultan. Pretegnil se je ter obstal, kakor bi ne vedel, kaj naj počne. Sultanu se dobro godi, sem premišljeval. Brez skrbi lazi okrog in ne more ničesar nikjer pozabiti. Najbrž pojde zdaj v kuhinjo. Res se je leno premaknil proti vratom. Podrsal je s taceo po njih. Jaz sem se vzpel ob vogalu kegljišča. Nekdo je vrata odprl, pa le toliko, da je pes izginil v kuhinjo. Potem so se vrata spet zaprla. Francke ni bilo od nikoder. (Nadaljevanje.)

Italija se je osamosvojila tudi v tekstilni industriji

V južnovzhodni Evropi novi bombažni nasadi, v Italiji 25 milijonov žlahtnega trsta

Bombaž so začeli v zadnjih letih pridelovati v vedno večji meri v jugovzhodni Evropi. Danes je eno izmed najvažnejših posebnih gospodarstev tega prostora. Tudi Ogrska in Hrvaška poskušata saditi bombaž. V zadnjih letih pred vojno so pridelale jugovzhodne države 89.400 ton izluščenega bombaža, od česar odpade 66.300 ton na Turčijo, 14.600 ton na Grčijo, 6900 ton na Bolgarijo, 1200 ton na Jugoslavijo in 400 ton na Rumunijo. Teh pet jugovzhodnoevropskih pridelovalcev bombaža je imelo 416.000 ha z bombažem posejane zemlje.

Ze v letih pred 1939. so se površine bombaža v jugovzhodnih državah precej povečale. Posebno je narasla površina v Grčijo, kjer so jo povečali na 97.000 ha. Razmeroma bolj je narasla v Rumuniji, kjer so imeli leta 1940-41 18.000 ha površine. Bolgarska obdelovalna površina je leta 1940-41 dosegla 50.000 ha, takratna jugoslovanska 6000 ha, turška pa je dosegla na 323.000 ha.

Donosi so bili v produkcijskih letih 1939-40 in 1940-41 zaradi slabe letine zelo majhni, kajti in 1940-41 je žetev padla 1939-40 in 494.000 ha povečala na 426.000 ha 1939-40 in 494.000 ha 1940-41. Je žetev padla 1939-40 na 86.500 ton in 1940-41 celo na 72.800 ton. Da pa strokovnjaki za bombaž tudi pod visotom tega padca niso izgubili vere v bodočnost bombaža v jugovzhodni Evropi, izhaja iz tega, da se je obdelovalna površina bombaža 1941-42 zopet povečala.

Po romunskem obdelovalnem načrtu so povečali površino za 200 odstotkov, t. i. od 18.000 na 54.000 ha. Turčija hoče še povečati površino. Samo v okolici Adena so povečali površino na 100.000 ha. Bolgarija si je z Macedonijo in zapadno Tracijo pridobila izredno donosno ozemlje za pridelovanje bombaža. V novih ozemljih bodo zasadili samo finejše bombažne vrste, dočim so večje bombažne vrste dosedaj že v Bolgariji pridobivali.

Bolgarija je jugovzhodna država, ki se bo v doglednem času sama preskrbovala z bombažem, postala celo izvoznica. Zaenkrat zamore samo Turčija izvažati pomembne količine bombaža. O hrvaških poskusih za pridelovanje bombaža še ni nič znanega, toda so izgledi, da se bo v Dalmaciji na primernih mestih lahko gojilo bombaž. Ogrski načrti za pridelovanje bombaža so v zvezi z izsušitvijo in namakanjem velikanskih ozemelj ogrske nižave. Na teh ozemljih, ne bodo samo razširili pridelovanja riža, ampak tudi poskusili gojiti bombaž. Za romunsko pridelovanje bombaža je pomembna pridoškov Besarabije in zasedba Transnistrie. Ti dve ozemljii nudita bombažu izvrstne razvojne možnosti.

Italija se je hotela osamosvojiti tujega izvoza, zato je ustanovila lastno tekstilno industrijo. Strokovnjaki so iznali umetno svilo, stanično volno. Država sicer nima mnogo lesa, ker izrabi vsak meter dobre zemlje za sejanje žita. V Italiji so poskušali najprej z riževo slamo in koruznimi stebli, sladkornim prosom in žitnimi bilkami. Uspehi niso bili slabi, toda materiala ni bilo dovolj na razpolago. Začeli so s trstom, na visoke majeve bilke v zamočvirjenem obalnem svetu, ob jezerih in ribnikih.

V Severni Italiji raste poleg trstovca še neka posebno visoka vrsta, žlahtni trst — Arundo Domus. Njihova stebila so rabili za vinske trte in sadne špalirje. Zopet so poskušali, zopet so dobivali vlakna iz trstove staničnine in na vse možne načine preiskavali in poskušali. Imeli so uspeh. Našli so rastlino — toda potrebovali so zemljo, na kateri je rastle.

V južni Furlaniji so našli pripravno ozemlje. Na maranskem morju so dobili preko 5000 ha zamočvirjene in za poljedelstvo neuporabne zemlje za ta namen in so še leta 1936 začeli z gradbo kanalov in vodnih cest, dovoznih poti in industrijskih naprav. Bil je velikanski načrt — ni bilo treba samo privediti velikanskih trstovih ploskev, temveč tudi industrijsko mesto z vsemi potrebnimi pomožnimi sredstvi in delavskimi naselbinami. Prvi načrt je predvideval najprej obdelanje 1200 ha močvirnatne zemlje in kmalu so orali težki traktorji zemljo in so nastali zvezni kanali ter vodna pota. V sredini pa so zgradili betonski stolp mesta Torviscosa, mesto trsta in umetnega vlakna.

Izšel je veliki zgodovinski roman v dveh knjigah

KNEZ MARKO

Spisal Tommaso Grossi

„KNEZA MARKA“ v vsako družino!

Zdravnik gre križem svet

Prav tisto jutro se je vihar ravno zelo hudo razdivjal. Zapazil sem, da so moji prašički tepeli zaradi formalina, s katerim je bilo truplo prepojeno. Ponoči mi je poginila druga žival, ki so ji vbrizgali strupa že v Tokiju in je bilo treba zaradi tega bolezen vcepiti naslednji zdravi. Sedel sem na tla in se z nogami krepko oprl ter zgrabil zdravega črnega morskega prašička. Po navodilih sem mu obril kožo po trebuhu ter ga za hip izpustil. Potem sem si izbral svetel nožiček in z največjo skrbjo izrezoval mrtvemu prašičku jetra.

Prav ko je operacija prišla do najbolj kočljive točke, se je ladja nenadoma silovito stresla. Kitajčevo truplo je zdrknilo z mize in zlezlo na moja ramena tako kakor bi me zajahalo. Nisem si upal ganiti se; z najmanjšim gibom bi se lahko urezal in si tako zadal smrtnonevarno bolezen. Moral sem tako nadaljevati z delom: pred seboj sem imel prašička, v rokah pa sem držal nožiček ter prijemalko. Kadar se je ladja nagnila na eno stran, mi je mrzla bosa noga odrgnila lice; potem se je nagnila v nasprotno stran in zopet mi je druga noga pritisnila na roko. Moral sem pustiti, da mi je mrzlo in trdo truplo čepelo na ramah,

dokler nisem povsem izrezal jeter in z njimi podrgnil mrtvega prašička po golem trebuhu. Komaj sem opravil, sem mrtveca spravil spet na mizo in s strežajev pomočjo tako trdno zvezal, da bi se pripetljaj ne bi mogel več ponoviti.

Ko smo dospeli v Vancouver, so bili samo trije morski prašički pri življenju. Mnogo so že pretrepeli in bili so v prav klavnem stanju. Bili smo sredi zime in moral sem jih zaščititi pred mrazom. Dva od njih sem oducal v spalni voz ter skrtil pod dežni plašč, a še istega večera so jih odkrili in sprejeli, da jih moram odnesti v voz za prtljago.

A v tem mrazu mi bosta poginila, a sem ugovarjal.

Sprevednik je potegnil iz torbe pravilnik in jaz sem moral ubogati. Tedaj smo se ravno vozili vzdolž visokih vzpetin Rocky Mountains, mraza pa je bilo za osemnajst stopinj pod ničlo. Naslednjega jutra sem mimo dolge vrste vozov stekel najprej k prašičkom, da bi videl, kako je kaj z njimi. A našel sem jih vse zmrznjene.

Precej sem poslal brzojavko zavodu, ter jih obvestil o nesreči. Odgovorili

so mi, naj živali vseno odnesem s seboj, le na to da naj pazim, da bodo ostale v zmrzlem stanju.

Vsi so prav napeto čakali, ko smo se pripeljali na osrednjo washingtonsko postajo. Tam so imeli že pripravljeno vozilo, prišli so še strežniki v uniformah in celo Noguki sam. Komaj se je vlak dostojanstveno ustavil, so že strežniki stekli k vozu za prtljago ter izvlekli mrtve morske prašičke in jih z besno naglico odpeljali v laboratorij. Tam se je kljub vsem neprilikam Nogukiju posrečilo, da je kljice krvotočne rumenice spet obudil k življenju.

Morski prašički so opravili svoje poslanstvo.

Oznanjevalec velikih misli

Ko sem sprejel nalogo ravnatelja Mednarodnega zdravstvenega odbora za Vzhod, sem bil prisiljen mnogo potovati zunaj-meja Združenih držav in zato sem ostal brez sleherne stalne družinske vezi ali zveze z mojo domovino. Celih dvajset let sem z vneto prepotoval za svoje poslanstvo ter povsod razlašal svoje zamisli. Raziskovalci v Združenih državah so se zmeraj zanimali za poskuse, ki bi jih radi opravili v tropskih deželah, zdravstveniki v tropskih deželah pa so venomer koperneli po tem, da bi njihove načrte preizkusili v velikih laboratorijih v Ameriki. Jaz pa sem nosil v glavi zdravstvene zamisli, ki sem jih tu pa tam pobral domala po vsej zemeljski obli.

Z Gorenjskega

V Kranju je umrl 46 letni ječar na kranjskem sodišču Mihael Zakrajšek. Zapušča vdovo in 7 otrok.

Na vzhodni fronti so padli naslednji koroški rojaki: 19 letni naddesetnik Alojz Grasser, ki je sledil v večnost nedavno padlemu bratu; 20 letni desetnik Hubert Valand, 29 letni podčastnik Pavel Koch, SS prostovoljec, Franc Karner ter Klaus Maks Schenk.

Iz Zgornje Italije se je vrnil koroški mladinski zbor, ki je priredil koncerte v 7 italijanskih mestih. Višek so dosegli pevci v Fiumi, kjer je koncert nad vse lepo uspel.

Za Gorenjsko in Spodnje štajersko veljajo najnovije določbe vrhovnega upravnega sodišča v Berlinu o enotnih napisnih tablah, kjer se sme uporabljati v bodoče le antikva (latinica).

Boj gosenicam kapusovega belina

Nad vrtovi in vrtički, nad njivami in njivami se spreletavajo beli metuljčki s črnimi pikami na krilih in vesele otrok in v jezo vrtnarjev in zelenjadarjev. Ta metulj je kapusov belin (Pieris brassicae), ki ob času poleta odlaga drobna jajčeca na spodnji strani zeljnatih listov. Jajčeca, ki so zlatorumena, so nameščena v kupčku in jih je večjemu očesu kaj lahko odkriti. Ako bi jih ne uničili, bi se v nekaj dneh izlegle majhne gosenice, ki obžro liste prav do reber.

Objudene rastline ne morejo več presnavljati hrane, zastanejo v rasti in oslabe. Navadno pa jih napadejo še različne glivičaste bolezni, zlasti gniloba, ki dokončno pokonča, kar so gosenice pustile. Ker pa je že tako, da zdrav okuži bolnega, vidimo prav kmalu, da ves nasad hira od dne do dne, glave počasi razpadajo in gnijo in ako jih ne bi predčasno pobrali, bi bil kmalu ves nasad uničen.

Obolele in pa samo okužene rastline se ne drže v shrambi dolgo in jih glivice kmalu uničijo. Ako pa tako zelje damo kisati, se nam navadno pokvari, ker se gnilobne klice prej razvijajo, preden bi mogle kislinke glivice to preprečiti. Poleg tega pa tako zelje ni tako okusno in končno tudi ne preveč zdravo.

Zdaj ko vemo, koliko škodo nam napravljajo gosenice kapusovega belina, napovemo srdit boj njihovim jajčecem. Najenostavnejše sredstvo za uničevanje te nadleže so naši prsti. Treba je sam pregledati posamezne glave na spodnji strani listov in ko pazimo rumena jajčeca, pritisnemo s prstom, da jih potaremo. Seveda ni to delo za mehkočutne gospodične in gospe, bo že treba, da to morijo prevzame mož, ki mu bo pri tem delu prav tako ali pa še bolj teknilo kosilo.

Za uničevanje jajčec imamo tudi nekaj kemičnih strupenih preparatov, kot Dufoniovo zmes, oglikovo žveplo, petrolejevo emulzijo itd., ker ker pa je pokončevanje s temi sredstvi prav tako počasno in zamudno, je bolje, da se držimo prvega navodila, ki je cenejše in ravno tako učinkovito. Če pa uničujemo s kemičnimi preparati, ne smemo uživati zelja, dokler ga temeljito ne opere dež.

EIAR - Radio Ljubljana

Četrtek, 30. julija: 7.30 Poročila v slovenščini. — 7.45 Pisana glasba. — 8. Napoved časa. Poročila v italijanščini. — 12.20 Duo Malgaj. — 12.40 Koncert Sopranistke Nade Mura. — 13. Napoved časa. Poročila v italijanščini. — 13.15 Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. — 13.25 Orkester pesmi, vodi dirigent Angelini. — 14. Poročila v italijanščini. — 14.15 Vesela glasba in pesmi, vodi dirigent Petralia. — 14.45 Poročila v slovenščini. — 17.15 Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Sijaneč, sodelujeta sopranistka Draga Skok in tenorist Janez Lipušček. Operetna glasba. — 17.45 Pisana glasba. — 19.30 Poročila v slovenščini. — 19.45 Simfonična glasba. — 20. Napoved časa. Poročila v italijanščini. — 20.20 Pomenar dnevnik dogodkov v slovenščini. — 20.30 Vojaške pesmi. — 20.45 Napevi iz italijanskih in nemških operet. Orkester in zbor, vodi dirigent Petralia. — 21.25 Predavanje v slovenščini. — 21.35 Novi orkester, vodi dirigent Fragna. — 22.10 Klasični orkester, vodi dirigent Manno. — 22.45 Poročila v italijan.

Zgodí pa se, da iz tega ali onega razloga nismo mogli ali pa smo zamudili uničiti zalege kapusovega belina in so se gosenice že razlezele in pričele svoje uničevalno delo. Tedaj je najbolje, da obere vrhne liste in jih sežgemo, ker posameznih gosenic ne moremo uničiti. Gosenice tudi zamorimo, če jih pokoprimo s 55° C toplo vodo, ta toplota pa zelju prav nič ne škoduje. Dobro je, če dodamo tej vodi 2% mazavega mila. Prav dobro sredstvo je tudi zmes 3 kg kuhinjske soli in 2 kg ugašenega apna na 100 litrov vode. Tudi ¼% karbolinskega raztopina uniči gosenice. Kjer ni dobiti teh stvari, lahko poizkusimo z 2% tobačnim izvlečkom. Tudi nikopren se v novčjem času močno rabi.

Gosenice, oziroma metulji samice kapusovega belina pa imajo tudi v živalskem in rastlinskem svetu svoje sovražnike. Med živalmi so zlasti gozdne mravljice hude nasprotnice gosenicam. Nekateri priporočajo, da naj se v po kapusovem belinu napadeni zeljnik prinese gozdni mravelj, ki kmalu pokonča gosenice, same pa odidejo po končanem delu v gozd nazaj. Med rastlinstvom pa moti duh paradiznikov in konoplje samice kapusovega belina, da ne odlože svojih jajčec na dotično njivo.

Žolna poje svojo pesem

Ljubljana, 28. julija. Soparno popoldne me je izvabilo iz tesnih prostorov in hotel sem v najlepši del našega Tivolija v »Tičistan«. Sem rad zahajam, kot zabajajo mnogi drugi, da prislubneje odmevu ptičjeja pelja. Tu vidiš starca in mladega fanta — oba prijatelja ptičjeja rodu — kako z veseljem mečeta ptičkom drobtinice in se veselita njihove bližine. Tu je res lepo!

Ob sončnih dneh se igrajo pod sencami prameni sonca, tla pa se svetlikajo v stoterih barvah in dajejo okolici svoj čar. Nad jelkami in smrekami pa vlada gozdni mir, visoko nad njim pa kraljuje nebo.

Se lepše je ob nevihti, ko zbeži vse iz tega lepega dela našega parka, takrat — ko se semkaj zatečejo vse ptičje družine Tivoljskega kraljestva. Oblaki se bližajo in se zgrinjajo nad mestom. Takrat prislubneje mogočnemu valovanju nebesnih sil in tudi ptičje se skrijejo in zavarujejo pod vejami ali kakim debelom.

Takrat zaslišite. Samo trkanje čujete in že vidite v zraku temno plico, ki je v nerodnih lokih poletela v zrak, priprla krila in utonila v bližnjem gozdu. Pa komaj se človek ozre spet na drugo stran, že izzveni iz tišine pošastnemu smehu podobno klicanje. Čez trenutek spet slišiš trkanje. Pa ga vendar hočem videti! Pa bežim z očmi mimo drevca in ga ujame — neznanega tesarja. Oh, čudno! Celu tu doli je prišel — ta črni tesar. S čvrstimi nogami se opriema debela, opira se nani s košatim repom. Vse je v črni opravi, le zaglavje mu žari v krasni rdeči barvi, oko v belosivi.

Tam se zbirajo vrabci, sinitke pa stopicajo po razkošni preprogi, pretkanim z zelenjem. Tu pa tam še naidejo pod zelenjem odpadle igle s katerimi se poigravajo.

Pa se izlije nebo. Takrat je v »Tičistanu« še prijetneje. Ptičji rod oživi in ptičji spev doni po okolici.

Štiri žrtve stare granate. V Raunizii di Gargano se je dogodila težka nesreča, ko so otroci iztaknili neke na polju staro še ne eksplozivno granato. Izgali so se: 12 letni Loize Riavec, Franc in Gabriel Skoč, stara osem odnosno 10 let in 14 letni Mirko Filipič. Dečki so granato od vseh strani ogledovali, dokler nekemu izmed njih ni padla na tla. Eksplozirala je s silnim treskom in vsi dečki so kot pokošeni popadali na tla. Okoliški prebivalci, ki so slišali tresk, so prihiteli na pomoč in vse štiri odpravili v Goriziško bolnišnico. Toda že med potjo je Gabriel skoč izdihnil. Ostali trije pa so vsi močno ranjeni in v življenjski nevarnosti. Filipič pa bo najbrže sploh izgubil vid.

Ljubljana

Koledar

Danes, sreda 29. julija: Marta, devica. Četrtek, 30. julija: Abdon in S.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: mr. Leustek, Resljeva c. 1; mr. Bahovec, Kongresni trg 12; mr. Komotar, Vič, Tržaška cesta.

Ljubljansko gledališče

Drama. Drama ostane zaprta zaradi sraženja posloplja od 27. julija do 10. avgusta.

Opera:

Sreda, ob 17: Baletni večer. Izven. Cene od 20 lir navzdol.

Četrtek, 30. julija: zaprto.

Petek, 31. julija ob 17: »Trubadur«. Red Sreda.

Premiera »Baletnega večera« bo v sredo, dne 29. t. m. Večer obsega tri dele: Chopiniano, Dohnanyjev: »Pieretin pajčolan« in Borodinove »Polovske plesce. Kot solisti bodo nastopili: G. Bravničarjeva, S. Japljeva, M. Remškarjeva, P. Golovin, Maks Kührbos, k. g. D. Pogačar. Dirigent: D. Zebre, koreograf: inž. P. Golovin, načrti za kostume v »Pieretinem pajčolanu«: Jela Villanova.

Važno za lanskoletne operne abonente. Ker lani ob sklepu sezone razen premierskega abonmaja drugi abonmaji niso dobili predstave »Ero z onega sveta«, jim bo nadoknadila gledališka uprava to letos z »Baletnim večerom«. Vsi lanskí abonenti razen premierskega, torej: red Torek, Sreda, Četrtek, A in B, bodo dobili v času od 1. do 10. avgusta predstavo »Baletnega večera«. Prvi pride na vrsto lanskoletni abonma Četrtek, ki bo imel predstavo za svoj red v soboto, 1. avgusta. V ta namen naj se zglašijo abonenti reda Četrtek v petek pri dnevni operni blagajni in naj dvidejno vstopnice za ta večer. Kdor bi se na ta dan ne zglašil, ne bo upoštevan pri delitvi sedežev.

Trgovina olja, lakov in barv Franjo Medić

obvešča vse, ki so pri njem kupili letos spomladaj vodotopno steklo in vložili jajca, ki so se že ali pa se še bodo pokvarila da prinesejo takoj, najpozneje pa do 15. avgusta t. l. vsa jajca, ki so jih vložili v to vodotopno steklo, da vam vsaj delno povrne škodo za pokvarjena jajca. Po 15. avgustu pa trgovina ne bo več sprejemala pokvarjenih jajc in ne bo več plačevala odškodnine.

Živilske nakaznice za posebne dodatke bodo za mesec avgust dobili bolniki, ki so na podlagi predloženih zdravniških spričeval upravičeni, v mestnem preskrbovalnem uradu v Mestnem domu tako, da pridejo v soboto, 1. avgusta na vrsto bolniki z začetno črko priimka A—J, v ponedeljek, 3. avgusta z začetnicami K—P in v torek, 4. avgusta z začetnicami R—Z.

V kopališču ob Trnovskem pristanu so kopalci dobili tudi prho z dvema cediloma, da se bodo lahko po kopanju oplaknili. Nedeljski naval je pokazal, da se vsi Ljubljančani še ne znajo posluževati z javnimi sredstvi urejenih naprav ter namenjenih vsem brez razlike. Nekateri se namreč še ne zavedajo, da sta red in snaga potrebna povsod, zato je bila pa v nedeljo vsa trata na bregu nastlana s papirjem in drugimi odpadki kot bi bili tam pravkar cigani podrli svoj tabor. Tudi kabine so bile polne nesnage in znotraj zaprte, da za razposajeni nikdo več ni mogel v kabino ter je bilo treba odtrgati zapah. Zato opominjamo vse obiskovalke in obiskovalce ljudskega kopaljšča ob Trnovskem pristanu, naj pazijo, da zlasti zaradi podvignih otrok starši ne bodo imeli neprijetnih opravkov z oblastmi. Nadzorstvo je tako na Prulah in ob Trnovskem pristanu kakor tudi v Kozelji tako urejeno, da ni noben grešnik varen pred presenečenjem.

Jamomerca išče za svoje boksitne rudnike v Mostaru veliko industrijsko podjetje. — Obširne oferte na »Interreklam« d. d., Zagreb, Jelačičev trg 5 pod številko 3184, I. c.

Veliko industrijsko podjetje v Mostaru išče za svoje boksitne rudnike za takoj rudarskega inženjerja. Obširne oferte na »Interreklam« d. d., Zagreb, Jelačičev trg 5 pod št. 3184, I. c.

so bili tako koristni in zadovoljivi, da sem vesel, če je bilo kdaj potrebno, svoja potovanja za Rockefellerjev zavod tako uredil, da sem se teh shodov zmeraj lahko udeležil.

Na svojih romanjih sem navadno hodil za soncem in Vancouver je bil moja prva postaja. Britanska Kolumbija je sicer imela svojo zdravstveno službo, a včasih se je dogajalo, da so tamošnji zdravstveniki čutili potrebo, da bi jim kdo priskočil na pomoč, ker se niso več na svoje znanje zanašali. Seznanili smo se s celimi kopicami svojih težav, mi pa smo jih temeljito pretehtavali ter skušali izluščiti pravo, krepko jedro, ki bi moglo nedvomno uspevati in koristiti.

Od tihomorske obale sem po navedi šel v Honolulu. Na Havajih nismo vložili nobenega denarja pa tudi oseba nismo tamkaj nastavili, a vendar so tamošnja vlada in zasebne organizacije trgovcev mnogo in rade prispevale za zdravstveni napredek. Amerikanci so na Havajih dosegli tako visoko stopnjo kolonialnega zdravstva, da so to očeje lahko postavili za zgled vsemu Vzhodu. Tu sem se mogel marsičesa naučiti, saj so živahno obravnavali in izmenjavali najbistrejše zamisli, kakor v nobenem drugem kraju ne. V Kaliforniji sem se lahko seznanil z načini zdravljenja gobavosti, jaz pa sem jim v zameno nudil svojo pomoč v boju za iztreljenje kuge, ki se je razširila v Macciju in so jo povsod imeli za sramotno znamenje.

»Peklenska vojna«

kakršno si je že pred 34 leti zamislil Francoz Giffard, izbruhnila pa je celih 30 let prej, kakor jo je napovedal

Leta 1908 je v Franciji izšla knjiga, katere vsebina se je tedaj ljudem zdelo fantastična. Če pa jo danes vzamemo v roko, se kaj kmalu prepričamo, da je bil njen pisec — bil je to neki Pierre Giffard — naravnost prerok. Knjiga nosi naslov »Peklenska vojna«. V njej Giffard popisuje, kakšna bo ena bodočih vojn, in sicer tista, ki bo izbruhnila leta 1970. Svoje delo, ki je vzbudilo silno zanimanje, čeprav vsebini nihče, kdor jo je bral, tedaj ni mogel verjeti, je bilo izpopolnjeno tudi s slikami, ki naj bi pokazale nazorno, kako si Giffard bodočo vojno iz leta 1970, predstavlja.

Besedilo in slike kažejo, kakšnega orožja se bo človek v vojni leta 1970, posluževal. Pa ne samo, kakšno bo orožje v tej bodoči vojni, pač pa tudi kakšna bo taktika. Vendar se zdi, da se je ta francoski »prerok« nekoliko vstrel, ne morda v tem, kako si je zamislil bodoče orožje in način vojskovanja, pač pa le glede časa. Po njegovem naj bi človek, kakor rečeno, takšno orožje rabil v vojni leta 1970., uresničile pa so se njegove napovedi

celih trideset let prej, v sedanji vojni.

V Giffardovi »Peklenski vojni« že nastopajo padalci, ki pa se ne poslužujejo padal, kakršna vidimo v sedanji vojni, pač pa nekakšnih ogromnih kril. Giffard si je dalje zamislil tudi že »živi torpedo«. Pisec je v zvezi s tem napisal dobesedno: »V tem torpedu bo našel udobno mesto Japonec. Sam bo naravnal svoj torpedo v smeri proti sovražnikovu cilju in se bo žrtvoval, da doseže svoj namen!« Druge slike kažejo učinek velikega letalskega napada. Pisec tudi ni pozabil na civilno prebivalstvo, ki se zateka v varna zaklonišča.

Nenavadno točno pa je omenjeni francoski pisec že pred 34 leti videl, kakšna bodo bodoča vojna vozila. Njegove slike kažejo namreč tudi že tanke. V svoji knjigi pa Giffard čudovito preroško popisuje močno utriene obrambne postojanke, iz katerih gredajo »morilne topovske cevi«. V »Peklenski vojni« so končno popisane protiplinske krunke in celo magnetne mine do vseh podrobnosti, pa ne samo opisane, pač pa tudi čudovito točno narisane.

Kako in iz česa je nastal petrolej

Vprašanje, s katerim si že nad 60 let belijo glave učenjaki vsega sveta, a ga še vedno niso rešili

Kadar koli danes slišimo govoriti o petroleju, nam skoro vselej uide misel na tanke ali na roje letal, ki v sedanjih časih porabijo tolikšne količine tega, nadvse važnega naravnega pogonskega sredstva, ki je vsaj v neki meri tudi vzrok spopadov med narodi. Kdor namreč razpolaga z zadostnimi naravnimi zalogami petroleja, temu se ni treba bati, da bodo morali stroji po njegovih najraznovrstnejših tovarnah obstati in rokati.

prepusiti svojo vlogo spet pridnim »človeškim A ta naš veliki,

neutrudljivi suženj

s katerim je človek mogel zagospodovati nad nebom, zemljo in morjem, je znal obdržati v tajnosti svoj izvor, svoje početje in rojstvo. Odkod petrolej? Kako je nastal? To sta vprašanji, ki se z njimi mučijo že več ko šestdeset let učene glave. Nanje še danes ne moremo z vso zanesljivostjo pravilno odgovoriti, pač pa hočemo v naslednjem podatki le pregled raznih razlag o nastanku petroleja, oziroma le nekaj glavnih značilnosti posameznih naziranj.

V dobi, ki se zgloblja

v temi starodavnih časov

naša zemlja ni bila tako mirna in spokojna kot je danes, temveč se je zvijala v silnih krčih, ki so jo čisto preoblikovali. V davnih, davnih časih, ko na zemlji še ni bilo sledu kakšnega človeka, so živele na kopnem in v morju ogromne, naravnost pošastne živali, ki si jih moremo danes le približno predstavljati po kosteh, ki jih je človek tu in tam našel v zemlji kot živ dokaz tistih davnih divjih časov na zemlji. Kar cele celine je včasih zalilo morje, in lahko si mislimo, kakšne posledice so ti strahotni naravni pojavi imeli na živalsko, ki je tedaj živelo na zemlji.

Zdi se, da izginotje pravljice Atlantide ni bilo nič drugega kot posledica ene takšnih strahotnih katastrof na zemlji. Vprav iz takšnih misli se je rodila domneva, oziroma

razlaga, da je petrolej živalskega izvora

Zaradi silnih motenj, ki so jih izzvale notranje zemeljske sile, zaradi premikanja ogromnih zemeljskih skladov se je zgodilo, da so se velika morja zelo skrčila in ločila od drugih, spričo tega pa so bile zaprte v razmeroma dosti manjši prostor tudi vse živali, ki so v tistem prejšnjem velikem morju živele. Predvsem so bile to ribe, mehkužci in velikanski zavrijci. Tudi te živali so se znašle čisto odrezane od ostalega sveta. Morda so pod vplivom silnega pritiska poginile in izumrle ter so se iz njih naredile v teku dolgih geoloških dob debele plasti samih živalskih trupel.

Logično je potem sledilo presnavljanje in razkroj. Najprej je to gnijelo blato izgubilo dušik ter se deloma spremenilo v plin, deloma pa v raztopljive snovi. Maščobe pa naj bi se bile pretvorile deloma v bituminozne snovi, deloma pa v tekoče gorivo, to se pravi v petrolej.

Razni razlagalci trdijo, da so bili pri tej presnovi soudeleženi posebni mikrobi, kakor se to dogaja pri spreminjanju lesa v premog, svojo trditvo pa podkrepjujejo s tem, da navajajo kot proizvod tega razkroja žveplov vodik.

Med zagovorniki takšne razlage sta zlasti Hofer in Engler (1810 do 1910 l.). Slednji je s poskusom pokazal, da je za destilacijo ribjega olja, če ga izpostavimo velikemu pritisku, možno dobiti neko zmes tekočega goriva, ki je zelo podobna naravnemu petroleju.

Petrolej iz alg?

Če vzamemo, da je petrolej nastal v dobi, ko je bila zemlja preraščena z neizmernimi bujnimi gozdovi, ki so dali ogromne zaloge premoga, potem lahko smatramo po mnenju nekaterih učenih geologov (Bischof, Kramer, Potoiné), da je petrolej nastal iz ogromnih množin diatomej (enoceličnih alg) na ta način, da so se razkrojile. To razlago deloma potrjuje tudi dejstvo, da naletimo v zemeljskih skladih, ki vsebujejo petrolej, na odtise alg. Poleg tega pa je bilo tudi s poskusi dokazano, da alge pri razkrojanju dajo petroleju čisto podoben proizvod.

Morda manj romantična, gotovo pa nič manj zanimiva pa je naslednja razlaga: Po mnenju zelo številnih učenih glav naj bi bil

nastanek petroleja čisto sintetičnega značaja

to se pravi, da je mati narava sama primerno mešala vodik in ogljik ter se pri tem posluževala tudi kovin, ki so v osrčju zemlje. Zato naj bi petrolej ne bil plod davnega razkrojanja, ki je potem tisočletja in tisočletja čakal, kdaj bo prišel človek s svedom in navrtal zemljo, da bi dobil iz nje velepomembni petrolej, vsekakor pa nekaj, kar je nastalo po dolgem postopku.

Ob pomisleku na ogromne količine ogljikovega anhidrida v zemeljskem ozračju je M. Berthelot v letih 1864/65 prišel z razlago, da ta plin s tem, da pronicava zemljo, prihaja v stik s kovinami, ki ne vsebujejo kislih snovi (kakor so kalij, litij), tvori kisle snovi, ki potem od svoje strani v stiku z vodnimi hlapi ustvarjajo aceten. Iz katerega se potem tvori cela vrsta tekočih gorljivih snovi. H. Moissan je v letih 1894 do 1890 proučeval učinek kovinskih gorilnih snovi na vodo ter ugotovil, da se pri tem tvorijo plinaste, tekoče in trde gorljive snovi. Opirajoč se na svoje prejšnje skušnje je slovit Mendelejev prišel do razlage, da je

nastanek petroleja treba pripisovati pronicanju vode skozi razbeljene notranje zemeljske plasti

ki so bogate na železu.

Ko sta Sabatier in Senderens delala poskuse z vodikom, pri čemer sta se posluževala kovinskih katalizatorjev, sta ugotovila, da se je pri tem, ko sta spustila neko mešanico acetilena in vodika na kovine, kakor na železo, baker in nikel, tvorile gorljive snovi, ki so bile z ozirom na količine vodika lahko plinaste, tekoče ali v trdnem stanju.

Ne smemo pa misliti, da so učenjaki kar tako mirno sprejemali razne razlage o nastanku petroleja. Kaj še. Vneli so se naravnost srditi boji in zastopniki te ali one razlage se niso dali kar tako ugnati v kozji rog.

OGLARJEV SIN

POGORSKA PRAVLJICA

SPISAL JOŽE TOMAŽIČ
RISAL JOŽE BERANEK

7.

Čim bolj se je oglar bajti bližal, tembolj je klical ženo, a nobenega odziva.

»Nekaj hudega se ji je moralo zgoditi,« je zasluhtilo njegovo srce.

Stekel je preko vej in vrhov, štorov in mahinja do bajte. Vrata so bila odprta, a soba prazna. Išče in kliče jo, vpije v črno goščo njeno in sinčkovo ime, a iz temnega gozda ni odmeva.

8.

Pred drvarsko kočjo je zakuril kres, da bi žena s sinčkom opazila v noči ogenj, če je v tej goščavi kam zašla ali se izgubila.

Čakal jo je vso noč ter jo klical do jutra ter še ves naslednji dan; dan za dnem, teden za tednom, a drvarke in sinčka ni bilo na izpregled.

»Kaj se je z njima zgodilo?« je jokal oglar.

Zanimivi računi

Italijanski učenjak Guareschi, vztrajni zagovornik naziranja, da je petrolej anorganskega izvora, je na primer izračunal, da bi morali imeti na razpolago, če bi hoteli dobiti tisto količino petroleja, kolikor ga je v enem samem pensilvanskem vrelcu, iz katerega dobe na dan 83.000 kub. metrov tekočega goriva, približno 5 milijonov ton rib na leto, v desetih letih torej približno 50 milijonov ton.

Ni naša naloga, da bi ocenjevali, katera razlaga je več vredna in bolj zanesljiva, pač pa da predložimo bravcu, da

niso še rešena vsa vprašanja

ki so v zvezi s petrolejem, s to mastno zelenkasto tekočino, zaradi katere je na svetu toliko zavisti

in toliko špekulacij, ki pa je na drugi strani tako potrebna sodobnemu tehničnemu napredku, kot je človeku potreben vsakdanji kruh, ter zato po njej streme vsi omikani narodi.

Prišel pa bo dan, ko bo tudi ta skrivnost pojasnjena. Morda se bo to zgodilo šele tedaj, ko bo človek vvelil iz zemlje že zadnje kaplje petroleja. Tako bo človek res morda slišal pravilno, povsem zanesljivo razlago, kako nastaja v zemlji petrolej, istočasno, ko bo te »krvi«, ki teče danes po žilah najraznovrstnejših strojev na kopnem, na morju in v zraku, zmanjkalo...

Bolgarski tednik »Ilustrovana politika« je začel prinašati vrsto dokazil o vohunskem in prevratniškem delovanju bivšega angleškega poslanika v Sofiji, Rendela, in bivšega ameriškega poslanika Earleja.

SELMA LAGERLOEF:

31

NA RAZPOTJIH SRCA

ROMAN

Nekaj podobnega je bilo, kar je prešinilo Karlino, ko je jedla svojo malico. Občutek lastne nesreče, srd, želja po maščevanju, užaljeni ponos, zamehovana ljubezen, vse to je bilo potisnjeno vstran spričo zmagoslavja, ki je tedaj napolnjevalo njeno srce, da se je bila žrtvovala za svojega ljubljence.

Tisti trenutek ni bilo v njenem srcu prav nobenega drugega občutka, kakor z ljubeznijo prežet pogum in milobno razumevanje. Vsi ljudje so bili vredni občudovanja, pa jih le ni mogla tako ljubiti, kakor bi to zaslužili. Motrila je gospoda prošta Forsiusa, drobnega izsušenega starčka s plešo, gladko obrto brado, z mogočnim čelom in drobnimi živahnimi očmi! Bolj je hčil kakšnemu vseučiliškemu profesorju kakor pa pastorku. V resnici jo je tudi nameraval mahiniti po poti znanstvenikov. Rojen je bil v osemnajstem stoletju, ko je vse hlepelo po Lineeju, se posvetil naravoslovju in bil ravno na tem, da postane profesor rastlinstva v Lundu, ko je bil pozvan v cerkveno službo v Korskyrko.

Cerkvena občina je imela dolga leta le pastorka po imenu Forsius. Faro so smatrali kot neke vrste dediščino, ki je prehajala od očeta na sina. Ker pa je bil profesor rastlinstva Peter Forsius sadnji svojega imena, so ga naprosili, naj prepusti evetlice njihovi usodi in se posveti dušnemu pastirstvu.

Vse to je Karlina vedela že davno, toda zdaj je menila, da še ni nikoli doumela, kakšna je morala biti žrtve za starega gospoda, da se je odrekel svojemu priljubljenemu študiju. Vsekakor pa se je iz njega naredil zelo dober prošt. V njegovih žilah se je pretakala kri toliko odličnih pastorkov, da je pojmoval svojo službo kot nekaj samo po sebi razumljivega in priloženega. Toda Karlini se je dozdevalo, da je iz malenkostnih stvari vendarle zapazila,

kako mu je še vedno bilo težko pri sre, da ni ostal na svojem edino pravem mestu in se ni ves posvetil svojemu pravemu življenjskemu delu.

Zdaj pa, ko je imel svojega vikarja, so videli, kako se je 75-letni starec spet začel baviti s svojimi rastlinskimi raziskavanji. Hodil je okrog in zbiral rastline, jih lepil in jih vtikal v svoj herbarij. Toda zaradi tega še ni opustil vsega dela v svoji verski občini. Predvsem je zmerom točno skrbel, da je obvaroval farni mir, da se ni mogel vtihotapiti noben razdor, ki bi škabil mir. Ze vnaprej je preprečil tudi sleherni vzrok ali povod za razprtije. Zaradi tega je bil tudi silno nejevoljen nad odgovorom, ki ga je prejšnji dan dala Karlina Schagerstroemu. Toda včeraj je bila Karlina čisto druga kakor danes. Zdaj se ji je zdelo, da je stari gospod preveč boječ in po nepotrebnem v strahu. Nenadoma pa ga je začela gledati čisto drugače.

In gospa Forsius...

Karlina je uperila svoj pogled na staro gospo, katere velika žiljnata postava ni kazala nobenega znaka prijetne zunanosti. Lasje, ki se niso hoteli pobeliti, čeravno je bila skoraj enako stara kakor njen mož, so se sredi glave delili s prečo in padali čez obe ušesi, nakar so izginili v tilasto čepico. Čepica je zakrivala dobršen del obraza. Karlina je smatrala to za dobro v naprej preračunano navado, kajti proštova gospa ni imela toliko lepote na sebi, da bi jo smela razkazovati. Mislija je sicer, da človeku že zadostuje, če upre pogled na njene oči, ki so sličile dvema okroglima bunčicama, kakor tudi na njen potlačen nos z velikimi nosnicami, na njene obrvi, ki so obstojale le iz nekaj dlavic in na njeni široki ustni in izbočeni lični kosti.

Na zunaj je bila videti silno stroga. Čeprav je svoje hišne stanovalce držala precej na vajetih, pa je bila vendar sama do sebe strožja. Ni si privoščila niti trenutka miru in okrepčila. V vasi so o njej rekali, da ne bi bilo prijetno umreti v hiši gospe Forsius. Zanjjo ni bila nobena zabava sedeti s pletenjem mirno na divan, ne, s pravim trdim delom se je morala ukvarjati, da se je čutila zadovoljno. Vse svoje življenje si ni nikdar privoščila nečesa tako nekoristnega, kakor je branje romanov ali pa zbijanje na klavir.

Karlina, ki je za teto Forsius doslej vedno mislila, da se po nepotrebnem poganja za delom, je to jutro ni mogla zadosti občudovati. Ali ni lepo, če človek sebi nikoli ne prizanaša, temveč je neutrudno na delu vse do svoje visoke starosti? Mar ni lepo, če ima človek vse do najmanjšega kotička čisto in v redu, in če si prav za prav od življenja nič drugega ne želi, kakor da bi resnično smel le dosti delati?

In razen tega gospa Forsius nikakor ni bila dolgočasna. Kakšen smisel je imela za vsako šalo in kakšno nadarjenost, da je znala pogovor zabeliti s prijetnimi domisleki, ob katerih so ljudje dostikrat popokali od smeha.

Gospa Forsius se je medtem še naprej menila s Karlom Arturjem o gospe Sunder. Povedal ji je, da jo je bil obiskal, ker je hčerka Malwine Spaak, stare prijateljice njegove družine.

»Dobro, dobro,« je dejala gospa Forsius, ki je poznala vso južno pokrajino in predvsem vse tiste, ki so si pridobili dober glas z umnim gospodarstvom. »Malwina Spaak je bila bistra in stvarna ženska.«

Tedaj je vprašal Karel Artur, ali smatra gospa Forsius njeno hčerko za prav tako vzorno, kakor njeno mater.

»Nič drugega ne morem reči, kakor da svoj dom dobro oskrbuje in drži v redu,« je odvrnila gospa Forsius, »toda bojim se, da je nekoliko prismuknjena.«

»Prismuknjena?« je vprašujoče ponovil Karel Artur.

»Da, prav zares, prismuknjena. Nihče v vasi je nima rad in zaradi tega sem se malokrat trudila, da bi z njo govorila. Ali pa več, kaj mi je nekoč rekla, ko se je poslovila? Da, resnično mi je rekla, ko je malce zavila svoje oči: »Kadar boste videli z zlatom obrobljeni srebrni oblak, tedaj se spomnite name!« Prav res, take mi je rekla. Bog ve, kaj je s tem mislila reči?«

Ko je gospa Forsius to pripovedovala, so se ji usta nekoliko razvlekla. Zdelo se ji je silno smešno, da je sploh mogel trezen človek priti na misel, da njo, gospo Forsius, prosijo, naj bi zijala za oblaki s pozlačenim robom.